Монда мәгърифәт, монда гыйрфан, монда нур

Шушы якта туган җырлар

Татарстанның атказанган мәдәният хезмәткәре, Габдулла Тукай исемендәге Татарстан дәүләт премиясе лауреаты, шагыйрә Клара Булатова шактый вакыт Әлмәт дәүләт муниципаль хезмәт институтында мөгаллимә булып эшли. Үзенең "Җәй кайтты бит әле" дигән бер мәкаләсендә болай дип яза: "Мәктәпләрнең, уку йортларының төрлесен күрдем, төрлесендә эшләргә насыйп булды. Кояш астында үз урынымны таба алган шагыйрә буларак, һәр эшләгән белем йортында мин укытучы буларак та күләгәдә калмадым. Мөгаллимә буларак, миңа Әлмәт дәүләт муниципаль хезмәт институтында да дәресләр алып барырга насыйп булды. Бу еллар минем өчен бик кадерле. Соңгы вакытларда дөнья күргән "Әрнү", "Каурый канат - җил атым", "Келәү" кебек китапларым шушында яралды, шушында туды."

2011 елда Әлмәт дәүләт муниципаль хезмәт институтының ректоры И.Р.Сәлахов тәкъдиме һәм Гыйльми Совет карары белән, шагыйрәнең 75 яшьлек юбилее уңаеннан, әдәби иҗат белән шөгыльләнүче талантлы укучыларны, студентларны барлау, аларга ярдәм итү, туган телгә мәхәббәт тәрбияләү максатыннан Клара Булатова исемендәге премия булдырылды.

Клара Гарифовна бу тәкъдимне бик шатланып кабул итте. Әлеге премияне беренче тапкыр тапшыру тантанасында ясаган чыгышында ул: "Укытучы-шагыйрә өчен моннан да зур дәрәҗә, зур бәя юктыр. Минем иҗатымны шул рәвешле укучыларга җиткергәннәре, бәяләгәннәре өчен мин әлеге уку йорты җитәкчелегенә, студентларга бик рәхмәтле. Алар миңа яңадан канат куйды, иҗат итәргә илһам, дәрт өстәде", - диде. Әлеге тантанадан соң шагыйрәнең "Шушы уку йорты зурлады" дигән шигыре басылды. Ул институт коллективына, ректорыбыз Ильяс Рәхимҗан улы Сәлаховка рәхмәт йөзеннән язылган иде.

Соңгы елларда бу бәйге республикабыздагы әдәби иҗат белән шөгыльләнүче укучыларны, студентларны бергә берләштереп торучы зур чарага әйләнде. Шушы биш ел эчендә премиягә дәгъва иткән меңнән артык эш кабул ителде. 29 студент һәм 61 укучы "Клара Булатова исемендәге премия лауреаты" дигән исемне бүген горур йөртә. Шушы елларда әлеге конкурста Татарстанның 22 муниципаль районы, Казан, Яр Чаллы, Түбән Кама шәһәрләре мәктәпләре, лицей, гимназия укучылары; Казан (Идел буе) федераль университетының Филология һәм мәдәниятара коммуникацияләр институты, Казан федераль университетының Алабуга институты, Яр Чаллы дәүләт педагогия университеты, Казан милли тикшеренү технология университеты, Казан дәүләт аграр университеты, Самара дәүләт медицина университеты, Әлмәт дәүләт муниципаль хезмәт институты, Әлмәт дәүләт нефть институты, Лениногорск нефть техникумы, Яр Чаллы шәһәре медицина көллияте, Әлмәт политехник техникумы, Чистай педагогик көллияте, Әлмәт физкультура көллияте, Сарман аграр көллияте студентлары катнашты.

Клара Булатова исемендәге премия лауреатларының иҗади һәм фәнни эшләре бергә тупланып, институтның редакция-нәшрият советы карары белән дүрт җыентык итеп бастырылды. 2012 елда дөнья күргән "Өмет тулы иҗат" дип атаган беренче җыентык, зур өметләр баглап, иҗат юлына тәүге адымнар ясаучы студентларга, укучыларга "хәерле сәгатьтә, иҗатлары дәвамлы булсын" дигән теләк белән эшләнелде. 2013 елда басылган җыентык, Клара Булатова шигыренә нигезләнеп, "Яңа җырлар шавы" дип аталды. 2014 елда чыккан җыентык "Шушы якта туган җырлар" дип атала. Анда 40 тан артык укучы һәм студентларның шигырьләре, драма, проза әсәрләре һәм фәнни хезмәтләр урын алган. 2015 елда иң яхшы иҗади һәм фәнни эшләр "Күңелдә язлар кабатлана" дигән исем белән бастырылды. Һәр яз укучыларга, студентларга безнең уку йортында кабаттан очрашу мөмкинлеге бирә. Яз ул кешеләрдә иҗат итәргә илһам тудыра. Бу яктан караганда, җыентыкның исеме бик уңышлы сайланган.

Мондый бәйгеләр язучы шәхесен тагын да ачыграк күзалларга, әсәрләрен тулырак аңларга мөмкинлек бирә. Клара Булатова иҗатын төрле яссылыкта яктыртучы фәнни-тикшеренү эшләре алып бару, язучының күпкырлы эшчәнлеген анализлау белән бергә, укучыларда дөньяга фәнни караш формалаштыру, балаларда гүзәл башлангычлар уяту, аларда иң яхшы сыйфатларны күреп, үстерү кебек тәрбияви мәсьәләләрне хәл итүдә дә ярдәм итә. Шуңа да бу бәйгедә катнашучылар елдан-ел арта барачагына без ышанабыз. Иҗат белән шөгыльләнүче укучыларның безне үзләренең яңадан-яңа әсәрләре белән куандырып торуларын, мондый бәхетле очрашуларның үзебезнең уку йортында дәвамлы булуын телибез.

Р.Х. ГАРРАПОВА,
уку-укыту эшләре буенча проректор, филология фәннәре кандидаты, доцент

Риза Фәхреддин мирасын фәнни өйрәнү дәвамлы

Дөньяның эше җыелганны тарату,
таратылганны җыю икән.

Ризаэддин Фәхреддин

Ризаэддин Фәхреддин... Хаксызга онытылып, соңгы вакытта халкыбызга яңадан әйләнеп кайткан милләтебезнең йөзек кашы. Йөзәрләгән кешеләр бүген бу исемне горурланып телгә алалар. Татарның гына түгел, бөтен төрки халыкларның рухи асылын чагылдырган Ризаэддин Фәхреддин еллар үткән саен биеклеккә һәм бөеклеккә күтәрелә.

Әлмәт дәүләт муниципаль хезмәт институтында күренекле галимнең мирасын өйрәнү институтның беренче ректоры, профессор Д.С. Җәгъфәрованың җиңел кулы белән башланып киткән иде. Бүгенге ректорыбыз, милләт җанлы шәхес Ильяс Рәхимҗан улы Сәлахов исә әлеге эшне тагын да җанландырып, өйрәнү һәм пропагандалау географиясен киңәйтеп җибәрде.

Татар филологиясе факультетында Ризаэддин Фәхреддин мирасын өйрәнү 1998 елдан махсус курс программасы нигезендә алып барыла башлаган иде. Бу юнәлештә төбәкара Фәхреддин укулары, фәнни-гамәли конференцияләр үткәрелә, студентлар курс, диплом эшләре башкара.

2004 елдан институтта галимнең иҗади һәм фәнни мирасын өйрәнү лабораториясе эшли. 10 елдан артык вакыт эчендә студентлар һәм укытучылар көче белән шактый материаллар, экспонатлар тупланды. Ул экспонатлар арасында иң әһәмиятлеләреннән берсе "Алты бармак китабы". Ул 1899 елда Казанда Император Университеты нәшриятында басылган. "Шәкертле көннәремдә Рабгузиның "Кыйссасел-әнбия" дип шөһрәте булган әсәрләрне укыдым", - дип яза үзенең тәрҗемәи хәлендә Ризаэддин Фәхреддин.

Аңардан тыш, Риза Фәхреддин шәкерт чагында мәдрәсәләрдә укытылган китап-дәреслекләр, ул иҗат иткән вакытларда басылган "Дин вә мәгыйшәт", "Сөембикә" кебек журналлар, "Вакыт" газетасы һ.б. тупланган. Төрле елларда үткәрелгән Халыкара, төбәк конференцияләренең материаллары, студентларның, укытучыларның фәнни эшләре дә урын алган.

Лабораториядә материаллары системалы рәвештә алышынып тора торган 4 стенд бар. Р.Фәхреддиннең тормыш юлы һәм иҗади мирасы" дип аталган урта мәктәп, гимназия укучылары, махсус һәм югары уку йортларының татар теле һәм әдәбияты бүлеге студентлары өчен Шаһиев Р.Ш. авторлыгында махсус курс программасы төзелде, студентларга милли төбәк компоненты сәгатьләре исәбеннән укыту планына кертелде. 2007 нче елда исә, филология фәннәре кандидаты, доцент Р.Ш.Шаһиев тарафыннан югары уку йортлары студентлары, галимнең тормыш юлы һәм иҗади мирасы белән кызыксынучы укучылар, укытучылар өчен "Ризаэддин Фәхреддиннең иҗади мирасы" исемле дәреслек-кулланма бастырылды.

2011 елда институт галимнең мирасын өйрәнү һәм пропагандалаудагы актив эшчәнлеге өчен Татарстан Республикасы мәгариф һәм фән министрлыгының Ризаэддин Фәхреддин исемендәге премиясенә лаек булды.

Вакытлар узган саен Ризаэддин Фәхреддиннең иҗаты гына түгел, аның яшәү рәвеше, эш - гамәлләре, дөньяга карашы да бүгенге заманның һәр катлау кешеләренә карап, укып, өйрәнеп һәм үрнәк алып эш итәргә ачык бер мисал булып тора.

Людмила ОСИПОВА,
гуманитар педагогия фәннәре кафедрасы мөдире

Гасырлар өнен ишеттерүче галимә

профессор Фәнүзә Шәкүр кызы Нуриева

Әлмәт дәүләт муниципаль хезмәт институты шәһәр, татар милләте тарихында киләчәктә үз урынын алыр. Чөнки егерме ел эшләү дәверендә никадәр яшь белгеч тәрбияләнеп олы хезмәт юлына аяк басты. Шулар арасында татар милләтенә хезмәт итүче татар теле һәм әдәбияты укытучылары да бар. Без, җирле укытучылар һәрдаим үзебезнең остазларыбызның, Казан дәүләт университеты укытучыларының ныклы ярдәмен тоеп эшләдек. Профессорлар Х.Й. Миннегулов, Ф.И. Урманче, Ф.М. Хисамова, Ф.Ш. Нуриева, доцентлар Т.Ш. Гыйләҗев, Г.Р.Галиуллина һ.б. Әлмәт җирлегендә үзләренең лаеклы урыннарын таптылар.

Шушы көннәрдә Казан дәүләт университеты профессоры Фәнүзә Шәкүр кызы Нуриева үзенең зур юбилеен билгеләп үтте. Бүген сүзем аның хакында.

Аның белән университет каридорында беренче очрашуым шулай истә калган. Ни өчен икәнен үзем дә аңламыйча, мин аны балерина итеп тойдым. Ә баксаң, балерина булу Фәнүзә Шәкүр кызы Нуриеваның балачак хыялы булган икән бит….

Фәнүзә Нуриева менә инде утыз елдан артык "сәхнәдә". Тик аның сәхнәсе лекция заллары, аудиторияләр, ә тамашачысы - илебезнең төрле төбәкләреннән телебезнең асыл тарихын, төрки тел белеменең үткәнен, бүгенгесен һәм киләчәген өйрәнергә дип килүче студетлар. Алар мөгаллимә - галимәнең чыгышын алкышларга күммиләр, бары тик аның авызыннан чыккан һәр сүзне йотлыгып, һәр ым-хәрәкәтен күңелләренә сеңдерергә тырышып тыңлыйлар. Үз сүзенә, аның дәреслегенә нык ышанган, бөтен хаклыгы күзендә чагылган мөлаем йөз.

Урал тау тезмәләре итәгенә, иркенлеккә, киңлеккә урнашкан, йөгерек Ыклы Баулы кызын язмыш Казан белән бәйли. Студент еллары, аспирантура, мөгаллимәлек хезмәте...

Фәнүзә Шәкүр кызы Казан дәүләт университетының татар филологиясе факультетында иң таләпчән, шул ук вакытта үзенең мөлаемлеге белән студентларны үзенә тартып торган алдынгы укытучыларның берсе.

Күптән түгел генә Казан дәүләт университеты нәшриятында аның "Борынгы төрки тел. Орхон-енисей язмалары теле (VII - VIII гасырлар)" исемле хезмәте дөнья күрде. "Борынгы төрки тел" - төрки тел белеме тарихында татарча язылган беренче һәм бердәнбер хезмәт.

Хезмәт, чын мәгънәсендә профессиональ дәрәҗәдә язылган. Һәм бу, борынгы бабаларыбызның данлы исемен татар халкы тарафыннан мәңгеләштерелүенең матур бер үрнәге булып тора.

Рәфкать ШАҺИЕВ, филология фәннәре кандидаты, доцент